

РОЗДІЛ 5.
ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS ДІТЕЙ У
КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВИХОВАНЦІВ ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВІВ

Ірина Барановська, канд. пед. наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

FORMATION OF THE ARTISTIC COMPETENCE
OF EDUCATORS OF CREATIVE TEAMS

Iryna Baranovska, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Art Disciplines of Preschool and Elementary Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** В статті порушується питання виховання учасників творчих колективів, формуванню їх мистецької компетентності. Розглянуто сутність понять «творчий колектив», «Компетентність», «мистецька компетентність». Представлено форми та методи організації занять в творчих колективах в режимі онлайн. Висвітлено досвід участі в освітньому проєкті ЕРАЗМУС + (МОДУЛЬ JEAN MONNET) «Підготовка майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills дошкільного віку та учнів початкової школи засобами театральної діяльності»*

***Ключові слова:** творчий колектив, здібності, мистецька компетентність, проєкт, онлайн навчання.*

***Abstract.** The article raises the issue of education of the members of creative collectives, formation of their artistic competence. The essence of the concepts "creative team", "competence", "artistic competence" was considered. Forms and methods of organizing classes in creative groups online are presented. The experience of participating in the educational project ERASMUS + (JEAN MONNET MODULE) "EU experience of soft skills development of preschool and primary school-age children by theater activities in teacher training" is highlighted.*

***Key words:** creative team, abilities, artistic competence, project, online learning.*

Сучасний світ дуже динамічний. Щоденні зміни стосуються всіх сфер людського буття: політики, цінностей, техніки, мистецтва, освіти, тощо. Пріоритетними діями мистецької освіти сьогодення стало внесення змін у педагогічну практику та організація навчання вихованців творчих колективів у складних умовах воєнного часу на засадах компетентнісного підходу. Творчі колективи мережі закладів позашкільної освіти мають у цьому контексті значний потенціал та можливості, оскільки надають спеціальні знання, «формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечують потреби особистості у творчій самореалізації ... створюють умови організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів» [8].

«Творчий колектив» у нашому дослідженні – це «творче об'єднання», колектив вихованців (учнів, студентів), об'єднаних спільною метою, інтересами, діяльністю. Творчі колективи художньо-естетичного напрямку – це ансамблі народної музики, вокальні ансамблі, хореографічні, інструментальні, театральні колективи. Вони так чи інакше пов'язані з одним або кількома видами мистецтв, тому забезпечують розвиток творчих здібностей, обдарувань, здобуття практичних виконавських навичок, оволодіння знаннями в сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва, створюють умови для набуття здобувачами спеціальних мистецьких компетентностей у процесі активної репетиційної та концертно-виконавської діяльності.

«Компетентність – інтегрована здатність особистості, що набута в процесі навчання, вона включає знання, досвід, цінності і ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці», – вказано в державних освітніх документах [6]. Закономірним є посилений інтерес науковців, педагогів та практиків (Л. Дядченко, О. Лобова, Л. Масол, О. Савченко, О. Реброва, О. Щолокова) до проблеми організації навчання мистецтву вихованців творчих колективів та учнів шкіл на засадах компетентнісного підходу [1; 7; 9].

Ми поділяємо думку науковців про те, що зміст поняття «компетентність» не може бути зведений лише до фактичних знань. На переконання Л. Дядченко, феномен «компетентність» пов'язаний із безперервним пошуком, особистісним розвитком та носить новаторський характер. Компетенції та оволодіння компетенціями, зокрема мистецькими, – це досягнення доброї обізнаності у певній галузі мистецтва [7]. На нашу думку, це особистісна властивість, яка дозволяє вихованцям узагальнювати мистецькі знання, способи дій, задля забезпечення продуктивного навчання мистецтву, це здатність реалізовувати мистецьку компетентність на практиці.

Потреба створювати прекрасне, захоплюватися красою і гармонією навколишнього світу закладена в людині самою матінкою Природою. Особливо гостра вона постала в час, коли наша рідна країна Україна опинилась у вирії кривавої війни. Українська освітянська спільнота, незважаючи на небезпеку та складні умови, продовжує продуктивно організовувати онлайн навчання дітей та молоді, в тому числі й упроваджувати інноваційні форми та методи проведення онлайн занять у мистецьких творчих колективах.

Мистецтво, що існує й історично розвивається як система взаємозалежних видів, є ефективним педагогічним засобом впливу на особистість. Завдяки своїй поліфункціональній природі та специфічно-універсальній мові вплив мистецтв немає меж. Через мистецтво ми вчимо вихованців розумінню, усвідомленню прекрасного в навколишньому світі, наближуємо їх до пошуку гармонії у собі, гармонії себе у світі, вчимо насолоджуватись красою, досконалістю, унікальністю. На онлайн заняттях (групових чи індивідуальних) головне завдання – налагодити невимушене спілкування, відволікти від жахливих подій, позбавити від страху, невпевненості, невизначеності, лікувати напружений психологічний та душевний стан красою музичних звуків, гармонійних співзвуч, мелодій, фарб, поетикою текстів, мотивуючи до самостійних систематичних вправлянь та пошуку тощо. Важливо створити комфортні умови для самовираження та самореалізації кожного вихованця, щоб вони вільно висловлювали свої почуття та думки, демонстрували свої набуті знання, вміння, навички, досвід, презентували власні мистецькі компетенції, музичні вміння та набували мистецької компетентності.

Навчання мистецтву немислиме без зв'язку із часом і навколишнім світом, де живуть учні й розвивається мистецтво. Слід постійно враховувати процеси та явища сучасного мистецького життя, що на даному етапі цікавлять учнів. Майстерний керівник колективу – це педагог, який вміло мотивує та зацікавлює всіх учасників обраним видом мистецтва, прагне знайти потрібний зв'язок навчального матеріалу з мистецькими уподобаннями, інтересами, дозволяям вихованців.

Формування мистецьких компетентностей вихованців відбувається в процесі практичної навчальної діяльності, де акцент робиться на розвиток музичних та творчих здібностей. Практичні види робіт на основі уважного слухання, спостереження, аналізу можна розглядати як ефективні методи оволодіння музичною та образотворчою грамотою, осягнення специфіки мови музичного, образотворчого, театрального мистецтва, оскільки вони навчають розуміти закономірності руху мелодій, особливості будови народнопісенних форм, гармонії співзвуч, тощо.

В організації онлайн навчання ми впроваджували досягнення, що принесли в мистецтво та освіту сучасні технології. Найперше – це інтерактивні технології та використання нових художніх засобів, котрі відкривають широкі можливості для творчості, для участі у створенні творів мистецтва. Наприклад, на заняттях з ансамблем народної музики ми зацікавлюємо вихованців автентичним виконанням народних пісень подільського

регіону, знайомимо з унікальними місцевими обрядами та звичаями подолян. У роботі використовуємо записи, які збирала протягом багатьох років методист Вінницького обласного центру народної творчості Тетяна Гарбулінська. В процесі невимушеної дискусії обговорюємо своєрідність мелодики, мелізматичку, особливості звуковедення та руху мелодії, своєрідність будови та зміст обрядових пісень. Проблемні питання, що виникають у процесі занять дають поштовх до набуття нових знань про традиційне народнопісенне та народно-ансамблеве мистецтво українців. Окрім цього вихованці залучаються до пошуку найкращих виконавців українських пісень, слухають обробки народних пісень українських композиторів-класиків (М. Леонтовича, М. Лисенка, К. Стеценка, Я. Степового) у виконанні різних колективів, відшукують нові цікаві аранжування народних пісень, створені сучасними композиторами та творчими колективами.

Популяризувати мистецько-культурну спадщину дозволяють сьогодні хмарні технології, оскільки на віддаленому сервері можна розмістити зробити доступною будь-яку інформацію: оцифровані записи, книги, картини, орнаменти, зразки унікального українського вбрання, старі кіноплівки, фото. Технічні можливості дозволяють здобувачам знайти цінні записи майстерного виконання української пісні в гарній якості, познайомити з новими талановитими виконавцями, а проведення занять в режимі Zoom відео-конференцій надає можливість зберегти та послухати якісне звучання музичного твору.

Одною з форм проведення онлайн занять стали віртуальні подорожі у музеї народного побуту, краєзнавчі музеї. Сучасні 3D технології дозволяють познайомити дітей з українським строєм (вбранням) різних регіонів України. Неабиякий інтерес та захоплення вихованців викликали завдання: «створити концертний костюм», «підібрати оздоблення костюму до певного музичного твору». Дітям надавалась можливість працювати в групах, з метою формування soft skills навичок міжособистісного спілкування, а саме: вміння чути себе та інших, співпрацювати у команді, стримувати та керувати своїми емоціями, а ще займатись самостійним пошуком цінного матеріалу про традиції української орнаментики, характерні кольори та види вишивки, особливості крою жіночого та чоловічого вбрання. Залучення дітей до самостійного пізнання традиційних цінностей, реалізувалось у їхніх ескізах, де було присутнє сучасне бачення.

У своїй роботі ми використовуємо досвід участі в освітньому проекті ЕРАЗМУС + (МОДУЛЬ JEAN MONNET) «EU experience of soft skills development of preschool and primary school-age children by theatre activities in teacher training». Проект sThEUs (проект 620252-EPP-1-2020-1UA-EPPJMO-MODULE) Erasmus+Jean Monnet «Підготовка майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills дошкільного віку та учнів початкової школи засобами театральної діяльності» вже протягом двох років реалізується у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського [2; 4; 5; 10]. Він націлений на підготовку майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills дітей дошкільного віку та учнів початкової школи засобами театральної діяльності та спрямований на розвиток, удосконалення та поширення практик Європейських студій в Україні. Це позитивний досвід опанування європейськими цінностями українськими студентами, викладачами та дітьми. Нами розроблено навчально-методичний посібник [3], в якому презентовано особливості організації тетаралізованої діяльності дітей з метою досягнення різних соціально-виховних цілей. Відзначимо, що важливим аспектом проекту є формування відповідної готовності майбутніх педагогів, набуття ними відповідних компетентностей і професійних якостей [4; 5].

В освітній діяльності для розвитку мистецьких компетентностей вихованців ефективним залишається метод особистого показу та методи наочного навчання. Актуальними були заняття організовані у формі майстер-класів, таких як: «Сопілочка калинова» (майстер сопілкар В. Віхренко), «Весняночка-паняночка» (керівник ансамблю «Дударик» І. Барановська) «Секрети акторської майстерності» (актор театру О.Гончарук), «Співаємо, граємо, танцюємо» (І. Барановська, О. Граб), підготовлені керівником творчого колективу, народними майстрами, виконавцями, акторами. Корисним в умовах онлайн є

можливість залучення до таких занять дітей, їхніх батьків, студентів, вихованців інших творчих колективів. Особливого значення онлайн майстер-класах має візуалізація навчального матеріалу та навчальні відео.

Отже, формування мистецьких компетентностей вихованців творчих колективів можна характеризувати як складний процес набуття відповідних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, мотивація до занять мистецькою діяльністю, як набуття здатності практично реалізовувати свій художньо-творчий потенціал, емоційно-ціннісне ставлення до мистецької спадщини, застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях, під час освітньої та самоосвітньої діяльності.

Подальших досліджень у сфері компетентнісного підходу в мистецькій освіті потребують питання розробки науково-методичного супроводу процесу професійної підготовки майбутніх керівників творчих колективів та питання організації інклюзивного навчання обдарованих вихованців.

Список використаних джерел

1. Барановська І.Г. Методичні засади художньо-творчої самореалізації підлітків в умовах діяльності ансамблю народної музики. 2007. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1371>
2. Барановська І. Г., Демченко О. П., Граб О. Д. Підготовка майбутніх учителів початкових класів та мистецтва до формування soft skills дітей засобами театрального мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 63. С. 78–87. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/189/186>.
3. Барановська І., Демченко О., Жовнич О., Казьмірчук Н., Стахова І., Подорожний В. Сучасна драматургія для дітей у контексті європейських традицій : навчально-методичний посібник, 2022. Вид. 1-ше. Вінниця : ВДПУ. 260 с.
4. Демченко О. Європейські орієнтири у підготовці майбутніх педагогів до використання театру в соціально-виховній роботі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С.467-471.
5. Демченко О., Казьмірчук Н., Стахова І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. *Professional Pedagogics*. 2022. 1(24). Р. 91–101.
6. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освіта України. 2018. №5. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886,18
7. Дядченко Л.М. Актуалізація творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. URL: <http://arts-library.com.ua/bitstream/>
8. Закон «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
9. Мозгальова Н.Г., Барановська І.Г. (2017) Теоретичне обґрунтування творчої самореалізації студентів. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18862>
10. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. PREPARING STUDENTS FOR THE USE OF THEATER ACTIVITIES FOR CHILDREN'S DEVELOPMENT SOFT SKILLS: EUROPEAN CONTEXT. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 31-46. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6866>